

Prihvaćeno: 28. lipnja 2019.

dr. sc. Amir BegićUmjetnička akademija u Osijeku
abegic@uaos.hr**doc. dr. sc. Jasna Šulentić Begić**Umjetnička akademija u Osijeku
jsulentic-begic@uaos.hr

GLAZBE SVIJETA U SADRŽAJIMA CD-a ZA NASTAVU GLAZBE I INTERKULTURALNI ODGOJ UČENIKA

***Sažetak:** Glazba se stoljećima razvijala ispreplitanjem najrazličitijih kultura, što znači da je, u samoj svojoj biti, interkulturalna umjetnost. Danas je to zamjetno u daleko većoj mjeri. Protokom ljudi i informacija teško će nečija kulturalno „čista“ glazba, pa čak i tradicijska glazba, ostati imuna na utjecaje različitih stilova iz cijeloga svijeta. Stoga je, gledano s pedagoškog aspekta, nastava glazbe idealno područje u kojemu učenici mogu razvijati interkulturalnu kompetenciju. Ona se, prije svega, treba razvijati upoznavanjem različitih glazbenih tradicija, ali i kultura u cjelini. U tu svrhu u ovom su radu analizirani sadržaji pripadajućih CD-a uz službeno odobrene pakete udžbenika za nastavu glazbe od petog do osmog razreda osnovne škole i od prvog do četvrtog razreda gimnazije (opće, jezične i klasične) te od prvog do drugog razreda (prirodoslovne i prirodoslovno-matematičke). Analiza je bila usmjerena na identifikaciju prisutnosti primjera različitih glazbenih tradicija sa svih kontinenata i njihovu zastupljenost spram primjera koji pripadaju zapadnoeuropskoj umjetničkoj glazbi. Rezultati su pokazali da je zastupljenost primjera različitih glazba svijeta više nego nedovoljna. Smatramo da je to velika prepreka interkulturalnom odgoju u nastavi glazbe jer se većina nastavnika glazbe u općeobrazovnim školama isključivo ili najvećim dijelom koristi službeno odobrenim udžbenicima i pripadajućim CD-ima. Ovim radom želi se ukazati na potrebu interkulturalizacije važećih CD-a za nastavu glazbe, odnosno implementaciju većeg broja primjera koji pripadaju različitim glazbama svijeta.*

***Cljučne riječi:** interkulturalizam, gimnazija, glazba različitih tradicija, osnovna škola.*

UVOD

Činjenicu da je interkulturalizam star koliko i samo društvo lako možemo utvrditi ako kulturalne odnose ne promatramo samo kao uniformne obrasce ponašanja i kao posljedicu nastojanja određenog društva (nacije) da kulturu stanovništva učvrsti i zadrži, već i kao sveukupne odnose među različitim pojedincima i grupama (po bilo kojoj orijentaciji) koje su živjele na užem ili širem području. No, o problematici interkulturalnih odnosa nije se ozbiljnije govorilo sve do nekoliko stoljeća unatrag (Hollins, 2008).

Giambattista Vico (18. stoljeće) među prvim je filozofima koji su na društvo i čovjeka počeli gledati na kulturalnopluralistički način (Mesić, 2006), a slično je

razmišljao i Herder (kraj 18. stoljeća) koji je, suprotno tadašnjem uvriježenom mišljenju, tvrdio da ne mogu isključivo europski kulturalni obrasci biti uzor narodima ostalih kontinenata u dostizanju kvalitetnog načina života. U istom stoljeću javlja se po prvi put izraz *melting-pot* (lonac za taljenje) koji je označavao nastojanja političara na području Sjeverne Amerike (uglavnom kolonija pod britanskom vlašću) da svi doseljenici prihvate jedan, zajednički način života i da pritom zaborave na svoje podrijetlo, kulturu i tradiciju. Horace Kallen (20. stoljeće) prvi se otvoreno suprotstavio spomenutom američkom načinu asimilacije i postao začetnikom kulturalnog pluralizma u prošlom stoljeću na američkom tlu. Tek u 20. stoljeću počinje prevladavati mišljenje da asimilacija nije dobro rješenje za pluralno kulturalna društva. Umjesto asimilacije, koja podrazumijeva apsorpciju manjinskih kultura u većinsku kulturu, nastojalo se manjinske kulture integrirati u društvo. Jer, cilj je asimilacije monokulturalno, možda čak i monovjersko društvo, dok je cilj integracije interkulturalno i pluralističko društvo (Borooah i Mangan, 2009).

U većini literature (Alibhai-Brown, 2004; King, 2004; Hollinger, 2006; Jupp, 2007) interkulturalizam je opisan kao slavlje etnokulturalnih raznolikosti, poticanja građana da priznaju i prihvate bogatu lepezu običaja, tradicije, glazbe i kuhinje koja postoji u multietničkom društvu. Međutim, Kymlicka (2012) se s takvom definicijom ne slaže, već tvrdi da je kod interkulturalizma prije svega riječ o razvoju novih modela demokratskog građanstva utemeljenih na idealima za ljudska prava koji su zamijenili prethodne necivilizirane i nedemokratske odnose. Također, Previšić (1987: 309) naglašava da „zajednički živjeti, to treba postati svijest i stav većine, jer mnogima još uvijek nije lako, ‘znati nešto o drugima, živjeti s njima’, a istodobno ne izgubiti prevlast svoje kulture, uopće prihvatiti to kao rješenje.“

INTERKULTURALNA NASTAVA GLAZBE

Europa u 21. stoljeću pred novim je i sve većim izazovima interkulturalnog (i glazbenog) obrazovanja jer se kulturalna slika stanovništva kontinenta ubrzano mijenja. Ott (2011) ističe kako je u većini velikih gradova Njemačke u prosjeku svako drugo dijete koje kreće u prvi razred osnovne škole imigrantskog podrijetla. Zato je interkulturalna pedagogija kao grana pedagogije postala iznimno važnom, a interkulturalno učenje prioritetnom zadaćom svih sudionika. To se također odnosi i na nastavu glazbe, a interkulturalna društva imaju sjajnu priliku interkulturalno obogatiti nastavu glazbe u školama (Eckstaedt, 2003).

Orijentiranost na isključivo „zapadnjačku“ glazbu, u glazbenom odgoju i obrazovanju 21. stoljeća, koje teži biti interkulturalno u skladu s razvojem globalnog građanstva, postaje kočnicom implementacije interkulturalizma u nastavni proces. Jer, nastava glazbe koja je usmjerena isključivo na zapadnjačku umjetničku glazbu morala bi postati prošlošću. Jedino upoznavajući različite kulturalne glazbene tradicije sa svih kontinenata učenici će biti u mogućnosti razvijati interkulturalnu kompetenciju. „Proučavajući različite glazbe svijeta učenici razvijaju glazbenu fleksibilnost te su sposobni izvoditi, slušati i vrednovati glazbu koja pripada različitim

glazbenim stilovima“ (Dobrota, 2012a: 134). Tako učenici posredno uče uvažavati i prihvaćati druge kulture i pojedince koji njima pripadaju.

Koji su glavni razlozi da zapadnomjetnička glazba i dalje dominira nastavom u općeobrazovnim školama? „Muzikolozi, glazbeni pedagozi pa čak i neki etnomuzikolozi često ističu kako je zapadna umjetnička glazba superiorna u odnosu na sve ostale vrste glazbe. Takvo se mišljenje temelji na ideji da je zapadna umjetnička glazba intrinzično zanimljiva i složena, dok je za razumijevanje ostalih glazbi potrebno steći uvid u njihov društveni kontekst“ (Dobrota, 2012b: 155). Becker (1986; prema Dobrota, 2012b) ističe kako zapadnoeuropska umjetnička glazba prema ostalim glazbenim kulturama nije ni superiorna ni inferiorna. „Osim zapadne umjetničke glazbe, u nastavu treba uvesti i primjere ostalih kultura, kako bismo obogatili dječje glazbeno iskustvo. Mogućnosti za to, osim redovite glazbene nastave, pružaju i izvannastavne aktivnosti“ (Dobrota, 2012b: 157). Zagovornici interkulturalnog glazbenog obrazovanja tvrde da upoznavanje glazba svijeta pomaže učenicima u razvoju interkulturalne svijesti, promiče dublje razumijevanje i prihvaćanje drugih kultura i njeguje otvorenost (Fung, 1995; prema Teo i sur., 2008).

Kada je riječ o interkulturalnom odgoju i obrazovanju nastavnike glazbe najčešće brine što poučavati od različitih glazbenih kultura svijeta i koje su moguće poteškoće u procesu poučavanja. S jedne strane, nastavnici glazbe nastoje implementirati interkulturalne sadržaje u nastavu, s druge strane, mnogi to izbjegavaju, navodeći različite razloge. Među razlozima su nedostatak jasnog razumijevanja o tome što uopće čini interkulturalno obrazovanje ili jednostavno osjećaj manjka znanja i sigurnosti u načine poučavanja. Neki navode nedostatak motivacije za promjenu svog pristupa nastavi koji su već ranije usvojili (Boyer-White, 1988; Gonzo, 1993; Teicher, 1997; prema Legette, 2003). Osim toga, mnogi nastavnici preferiraju eurocentrični pristup koji se usredotočuje na zapadnomjetničku glazbu jer im je poznat i tu se osjećaju sigurno. Činjenica je da se i danas, unatoč napretku medija i znatno većoj dostupnosti glazba svih stilova, većina nastavnika isključivo ili gotovo isključivo služi CD-ima koji prate udžbenike za nastavu glazbe. Jedan od razloga tomu zasigurno je to što im je na taj način nastavni sadržaj već pripremljen i „serviran“ te ne iziskuje dodatne napore za pripremanje nastave. Drugi je razlog nesigurnost u odabir „pravih“ glazbenih primjera ili, jednostavno, nesnalaženje u obilju glazbenih sadržaja do kojih se može doći različitim medijima. Treći je razlog strah da se neće obuhvatiti svi (preopširni) nastavni sadržaji koji su predviđeni u okviru nastave.

METODOLOGIJA

U radu su analizirani sadržaji pratećih CD-a službeno odobrenih udžbenika za nastavu glazbe u općeobrazovnim školama. Udžbenici i njihova pomoćna nastavna sredstva (u koja pripadaju i prateći CD-i) u uporabi su u određenoj školi najmanje četiri godine.¹² Nakon toga stručni aktivni i Vijeća roditelja ponovno odabiru jedan od ponuđenih udžbenika koji su objavljeni u *Katalogu obveznih udžbenika i pripada-*

12 Udžbenici za osnovnu i srednju školu. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Preuzeto s: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2354>, 07.08.2016.

jućih dopunskih nastavnih sredstava koji izdaje *Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta*. Cilj istraživanja bio je utvrditi zastupljenost glazbenih primjera različitih glazbenih kultura sa svih kontinenata spram primjera koji pripadaju ostalim vrstama glazba (valja istaknuti da velika većina ostalih primjera pripada zapadnoeuropskoj umjetničkoj glazbi) i, shodno očekivanim rezultatima, ukazati na potrebu interkulturalizacije sadržaja CD-a (i udžbenika). U osnovnoškolskoj nastavi glazbe trenutno su u uporabi tri različita paketa udžbenika (svaki ima pripadajuće CD-e) za nastavu Glazbene kulture od petog do osmog razreda. To su:

- ***Svijet glazbe (5, 6, 7 i 8)***. Autori su: Ante Gašpari, Tonka Lazarić, Nevenka Raguž i Zoran Štefanac. Nakladnik je izdavačka kuća *Alfa*.

- ***Glazbena petica, šestica, sedmica i osmica***. Autori su: Saša Marić i Ljiljana Šćedrov. Nakladnik je izdavačka kuća *Profil*.

- ***Allegro (5, 6, 7 i 8)***. Autori su: Vlasta Dvořak, Margita Jeličić Špoljar i Eva Kirchmayer Bilić. Nakladnik je izdavačka kuća Školska knjiga.

U gimnazijskoj nastavi glazbe trenutno su u uporabi dva različita kompleta udžbenika (svaki ima pripadajuće CD-e) za nastavu Glazbene umjetnosti u općim, jezičnim i klasičnim gimnazijama (četverogodišnji program) i jedan komplet udžbenika za prirodoslovno-matematičke i prirodoslovne gimnazije (dvogodišnji program). To su:

- ***Glazbeni susreti 1., 2., 3. i 4. vrste***. Autori su: Nataša Perak Lovričević i Ljiljana Šćedrov. Nakladnik je izdavačka kuća *Profil*.

- ***Glazbena umjetnost 1 i 2***. Autorica je Nada Medenica. Nakladnik je izdavačka kuća Školska knjiga.

- ***Glazbena umjetnost 3 i 4***. Autori su: Rozina Palić Jelavić i Nada Medenica. Nakladnik je izdavačka kuća Školska knjiga.

- ***Glazbeni kontakti 1 i 2*** (dvogodišnji program). Autori su: Nataša Perak Lovričević i Ljiljana Šćedrov. Nakladnik je izdavačka kuća *Profil*.

Odlučili smo se analizirati prateće CD-e, ne i udžbenike, jer opravdanost uporabe udžbenika u nastavi glazbe u najmanju je ruku upitna iz razloga što je njegovu svrhu moguće opravdati samo u slučaju da se učenici njime služe samostalno. „Upravo tu, na području samostalne učenikove uporabe udžbenika, započinju važni problemi jer je priroda znanja i umijeća koja se stječu u nastavi glazbe takva da je mogućnost njihova samostalnog stjecanja ograničena, pa je time ograničena i mogućnost samostalne uporabe udžbenika“ (Rojko, 2012: 121). U suprotnom, ako to učenici nisu u stanju i ako je nužno vođenje od nastavnika, udžbenik postaje sasvim nečim drugim. Točnije, postaje priručnikom za nastavnike. Također, Rojko ističe da je jedna od bitnih karakteristika udžbenika „mogućnost da se učenici njime samostalno koriste. Zato je relativno lako napisati udžbenik za područja na kojima se stječu znanja, a vrlo teško, ili gotovo nemoguće, za područja na kojima se stječu umijeća. Kako u nastavi glazbe imamo posla više sa stjecanjem umijeća nego sa stjecanjem znanja, mogućnost uporabe udžbenika vrlo je ograničena“ (Rojko, 2012: 120).

Udžbenik koji bi mogao ispuniti svoju svrhu bio bi onaj koji bi u osnovnim crtama donio muzikološke informacije o primjerima koji se slušaju. Takav udžbenik (upitno je uopće bi li se i u tom slučaju trebao zvati udžbenikom) mogao bi opsegom zamijeniti sve udžbenike od petog do osmog razreda osnovne škole ili udžbenike za sva četiri razreda

gimnazije. Da zaključimo, udžbenik za nastavu glazbe u općeobrazovnoj školi gotovo da je nemoguće napisati jer su glazbena znanja i umijeća takve prirode da se „ne mogu učiti iz knjiga nego se moraju stjecati na glazbenom materijalu uz izravno vođenje stručne osobe“ (Rojko, 2011: 35). Stoga smo se u ovom radu odlučili analizirati samo prateće CD-e aktualnih udžbenika za nastavu glazbe za koje smatramo da bi ih učenici svakako trebali posjedovati i njima se koristiti. Kako naglašavaju Šulentić Begić i Rado (2013: 25): „Ono što učeniku osnovne škole treba...je nekoliko CD-a (što više, to bolje).“

REZULTATI

CD-I ZA NASTAVU GLAZBENE KULTURE

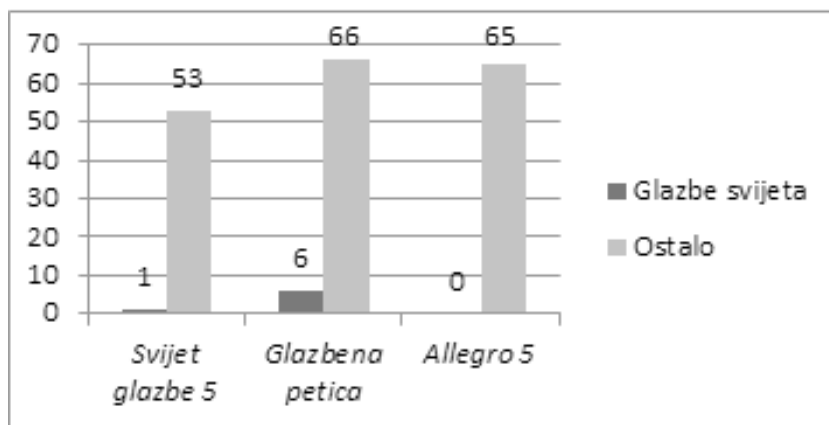
U nastavku slijedi pregled zastupljenosti različitih glazba svijeta i ostalih vrsta glazba u pojedinim CD-izdanjima za osnovnu školu.

U *Svijetu glazbe 5* različite glazbe svijeta zastupljene su na dvama CD-ima sa svega jednim primjerom: *La Engañadora* (Kuba), što čini 1,85% od ukupno 54 skladbe.

U *Glazbenoj petici* (tri CD-a) glazbe svijeta zastupljene su sa šest primjera od 72 skladbe, što čini 8,33% od ukupnog broja, a to su: *Ob jezeru* (Slovenija), *A soalin* (Engleska), *Minka* (Ukrajina), *Tarantella* (Italija), *Un poquito cantas* (Kuba) i *Have-nu shalom aleichem* (Izrael).

Prateći CD-i (1, 2 i 3) udžbenika *Allegro 5* ne sadrže nijedan primjer različitih glazba svijeta od ukupno 65.

Odnos zastupljenosti glazba svijeta za sva tri izdanja može se vidjeti u Grafikonu 1. Sveukupno gledajući, najviše primjera različitih glazba svijeta na CD-ima za peti razred osnovne škole nalazi se u izdanju *Glazbena petica*, no kao što je navedeno, i u ovom slučaju riječ je o svega osam posto od ukupnog broja skladba.

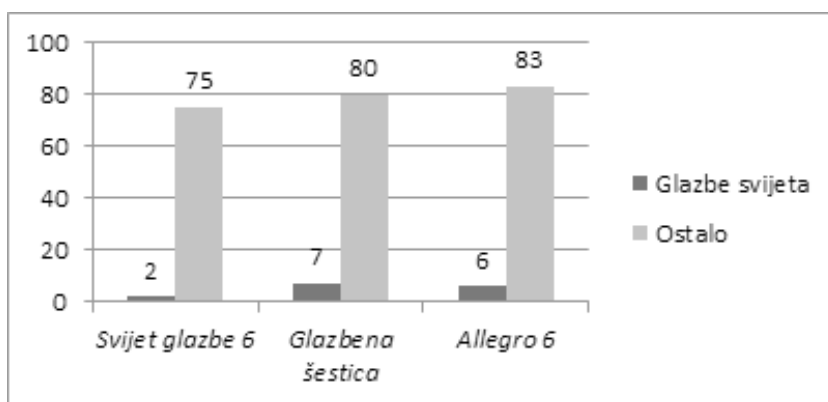
Grafikon 1. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za peti razred osnovne škole

Slijedi pregled nosača zvuka za 6. razred osnovne škole. Različite glazbe svijeta zastupljene su na trima CD-ima *Svijeta glazbe 6* sa svega dva primjera: *Kaljinka* (Rusija) i *Oh, Happy Day* (Amerika), što čini 2,60% od ukupnog broja skladba (77).

U *Glazbenoj šestici* (tri CD-a) glazbe svijeta zastupljene su sa sedam primjera: *Korobuška* (Rusija), *Flamenco* (Španjolska), *Arirang* (Koreja), *Siyahamba* (Afrika), *Jamaica Farewell* (Jamajka), *Kamarinskaya* (Rusija) i *Tamo daleko, preko rijeke* (Rusija), što čini 8,05% od ukupno 87 skladba.

Tri prateća CD-a udžbenika *Allegro 6* sadrže šest primjera različitih glazba svijeta, što je 6,74% od ukupnog broja primjera (89): *Fillimiooriay* (Irska), *Crvene čarape* (Rusija), *Aloha Oe* (Havaji), *Kačuša-Kalinka* (Rusija), *Večernji zvon* (Rusija) i *I Will Follow Him* (Amerika).

U Grafikonu 2. vidljiva je zastupljenost glazba svijeta u svim trima različitim izdanjima. Najviše primjera različitih glazba svijeta na CD-ima za šesti razred osnovne škole nalazi se i ovoga puta u izdanju *Glazbena šestica*. Ponovno treba naglasiti da je riječ o svega osam posto od ukupnog broja skladba.

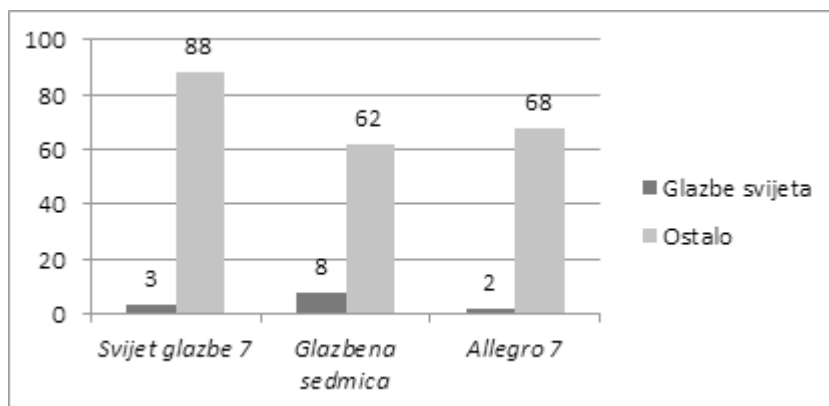
Grafikon 2. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za šesti razred osnovne škole

U izdanjima za sedmi razred osnovne škole situacija nije ništa bolja. Različite glazbe svijeta zastupljene su na trima CD-ima *Svijeta glazbe 7* sa svega tri primjera: *La muieru maladita, bitinada* (Hrvatska, skladba talijanske nacionalne manjine iz Istre), *Said He Would* (Amerika) i *Completo y Furioso* (Kuba), što čini 3,3% od ukupnog broja skladba (91).

U *Glazbenoj sedmici* (tri CD-a) glazbe svijeta zastupljene su s osam primjera: *Sad sretan budi čovječe* (Engleska), *Pjesma trubadura* (Francuska), *Greensleeves* (Engleska), *Sin Jen Jen* (Afrika), *Haru-No-Kyoku* (Japan), *Amazing Grace* (Amerika), *Zbogom* (Havaji) i *Old Groove* (Australija, što čini 11,43% od ukupno 70 primjera).

Tri prateća CD-a udžbenika *Allegro 7* sadrže samo dva primjera različitih glazba svijeta: *Guadalajara* (Meksiko) i *Greensleeves* (Engleska), što je 2,86% od ukupno 70 primjera.

Zastupljenost različitih glazba svijeta u svim trima izdanjima prikazan je u Grafikonu 3. I u ovom slučaju najviše skladba glazba svijeta na CD-ima za sedmi razred osnovne škole nalazi se u izdanju *Glazbena sedmica*, ali opet s malih 11% u odnosu na ukupan broj.

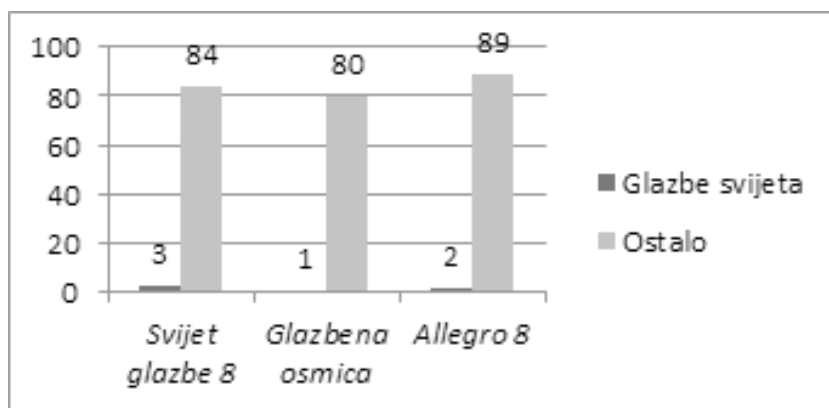
Grafikon 3. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za sedmi razred osnovne škole

U završnom razredu osnovne škole različite glazbe svijeta zastupljene su na tri CD-ima *Svijet glazbe 8* sa svega tri primjera: *When the Saints Go Marchin In* (Amerika), *Swing Low, Sweet Chariot* (Amerika) i *Karnevalski napjev iz Tarascona* (Francuska), što čini 3,45% od ukupno 87 skladba.

U *Glazbenoj osmici* (tri CD-a) glazbe svijeta zastupljene su sa samo jednim primjerom: *Oh, When the Saints Go Marchin' In*¹³ (Amerika), što čini 1,23% od ukupno 81 primjera.

Na pratećim trima CD-ima udžbenika *Allegro 8* nalaze se samo dva primjera različitih glazba svijeta: *When the Saints Go Marching In* (Amerika) i *Go Down Moses* (Amerika), što je 2,13% od ukupno 91 primjera.

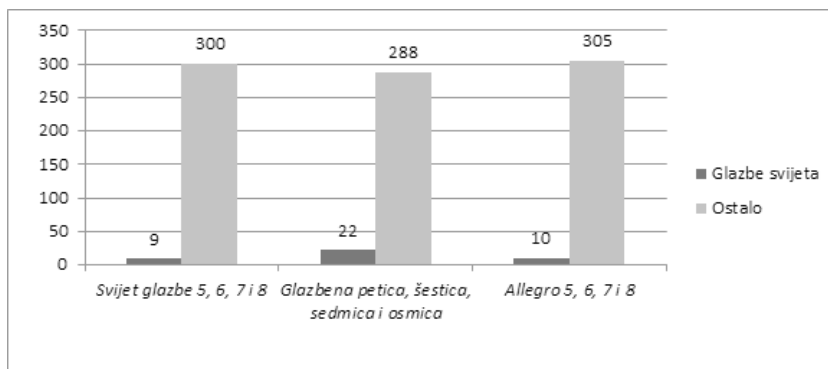
U ovom slučaju, najveći broj skladba koje pripadaju različitim glazbama svijeta nalazi se u izdanju *Svijet glazbe 8*. No, taj broj (tri skladbe) daleko je od poželjnog. Usporedba različitih izdanja s obzirom na zastupljenost glazba svijeta iskazana je u Grafikonu 4.

Grafikon 4. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za osmi razred osnovne škole

¹³ Nazivi istih pjesama u pojedinim se udžbeničkim izdanjima razlikuju.

Zaključno, ova analiza pokazala je da je zastupljenost različitih glazba svijeta na CD-ima za nastavu glazbe od petog do osmog razreda osnovne škole više nego nedovoljna. U izdanju *Svijet glazbe* ona iznosi 2,91%, odnosno devet primjera od ukupno 300. Izdanje *Glazbene petice, šestice, sedmice i osmice* sadrži ukupno 22 skladbe od ukupno 310, što čini 7,1%, dok je takvih primjera u izdanju *Allegro* 10 od ukupno 315 ili 3,17% (Grafikon 5.).

Grafikon 5. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za osnovnu školu

Iako je satnica predmeta Glazbene kulture mala, svega jedan sat tjedno u svim razredima, mišljenja smo da otvoreni model¹⁴ nastave glazbe u osnovnoj školi ipak pruža mogućnosti nastavnicima da znatno obogate nastavu upoznavanjem različitih kulturalnih i glazbenih izričaja sa svih kontinenata. Različite glazbe svijeta u petom bi i šestom razredu mogle biti zastupljene jednom četvrtinom od ukupnoga broja skladba, a u sedmom i osmom, po potrebi, i većim udjelom.

CD-I ZA NASTAVU GLAZBENE UMJETNOSTI

Prije analize potrebno je upozoriti na činjenicu da je izdanje *Glazbeni kontakti* namijenjeno gimnazijama u kojima se nastava Glazbene umjetnosti izvodi prema dvogodišnjem programu, dakle satnica je dvostruko manja nego u ostalim gimnazijama. U oba programa, četverogodišnjem i dvogodišnjem, radi se o jednom satu tjedno nastave Glazbene umjetnosti. U nastavku slijede prikazi zastupljenosti različitih glazba svijeta i ostalih glazbenih vrsta u pojedinim CD-izdanjima za gimnazije.

Različite glazbe svijeta zastupljene su na trima CD-ima *Glazbeni susreti 1. vrste* s 36 primjera: *Morning Has Broken* (Škotska), *Scarborough Fair* (Engleska), *Once I Had A Sweetheart* (Amerika), *Bansull* (Norveška), *La trilla* (Španjolska), *Bionda* (Italija), *Vittorio Emanuele* (Italija), *Makrull* (Gruzija), *Houbava Milka* (Bugarska), *A mi no me gustan las rubias* (Španjolska), *Amar, fado* (Portugal), *Kid on the mountain* (Irska), *Der Bohm* (Austrija), *Karsilama* (Grčka), *Breza* (Rusija),

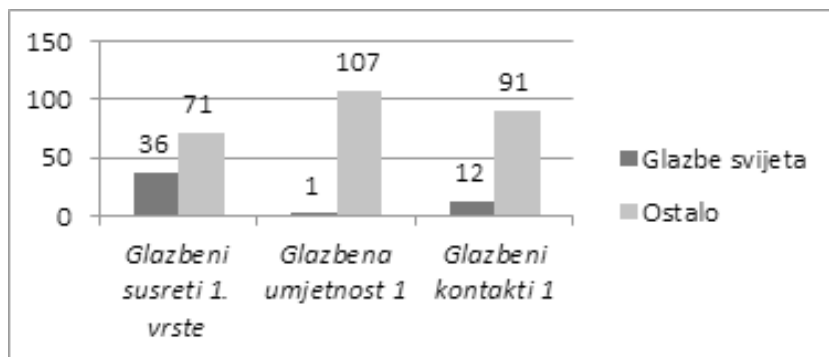
¹⁴ Uvođenjem Nastavnog plana i programa za osnovnu školu 2006. godine u primjeni je otvoreni model nastave glazbe. Prema njemu, slušanje glazbe središnja je i obavezna aktivnost, a nastavnik ima slobodu izbora skladba koje nisu zadane nastavnim programom Glazbene kulture.

Improvizacija u pošti (Afrika), *Pjesma berača kokosa* (Afrika), *Makala* (Afrika), *Ingoma* (Afrika), *Nhemamussasa* (Afrika), *Djon ka fili sabouma* (Afrika), *Ca-hahar Mezrab in Mahour* (Iran), *Sama 'i el 'aryan* (Egipat), *Bhajana* (Indija), *Skladba za pakhavaj* (Indija), *Huan San Liu* (Kina), *Zou Zai* (Kina), *Hageromo* (Japan), *Bubaran Kembang Pacar* (Indonezija), *Green Brog* (Australija), *Ples trave* (Amerika), *El condor pasa* (Peru), *El Balaju* (Meksiko), *Calypso za steel band* (Trinidad i Tobago), *Saltarello* (Italija) i *Greensleeves* (Engleska), što čini 33,64% od ukupno 107 skladba.

U izdanju *Glazbena umjetnost 1* (tri CD-a) glazbe svijeta zastupljene su samo jednim primjerom: *Ples trave* (Amerika), što čini 0,93% od ukupno 108 primjera.

Na četirima pratećim CD-ima udžbenika *Glazbeni kontakti 1* nalazi se 12 primjera različitih glazba svijeta: *Scarborough Fair* (Engleska), *Greensleeves* (Engleska), *Once I Had A Sweetheart* (Amerika), *Pjesma berača kokosa* (Afrika), *Improvizacija u pošti* (Afrika), *Houbava Milka* (Bugarska), *Makala* (Afrika), *Huan San Liu* (Kina), *Bhajana* (Indija), *Ples trave* (Amerika), *Green Brog* (Australija) i *Saltarello* (Italija), što je 11,65% od ukupno 103 primjera.

U Grafikonu 6. vidljiv je odnos zastupljenosti glazba svijeta u svim trima izdanjima. Sveukupno gledajući, daleko najviše primjera različitih glazba svijeta na CD-ima za prvi razred gimnazije nalazi se u izdanju *Glazbeni susreti 1. vrste*. Ova količina i izbor skladba koje pripadaju različitim kulturama sa svih kontinenata trebali bi biti primjerom za osmišljavanje CD-a (naravno, i udžbenika) za sve razrede. U nastavku ćemo vidjeti da to, nažalost, nije slučaj.

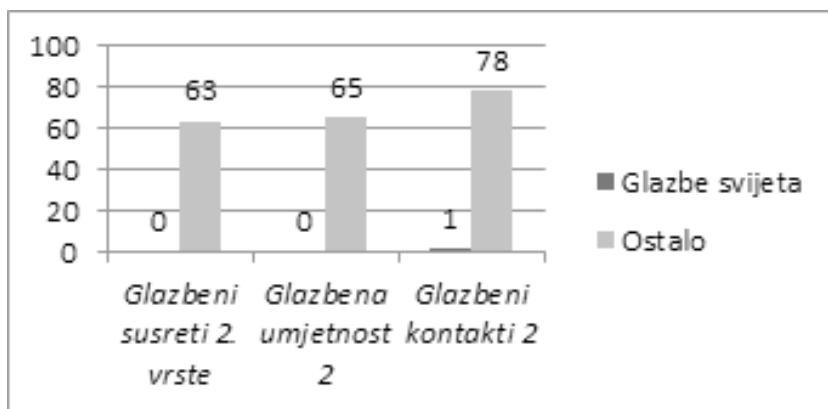
Grafikon 6. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za prvi razred gimnazije

Kao što ćemo vidjeti na CD-ima za drugi razred gimnazije, situacija je potpuno drugačija. Tako različite glazbe svijeta uopće nisu zastupljene na trima CD-ima *Glazbeni susreti 2. vrste* od ukupno 63 skladbe.

U izdanju *Glazbena umjetnost 2* (tri CD-a) također nema nijednog primjera glazba svijeta od ukupno 65 skladba.

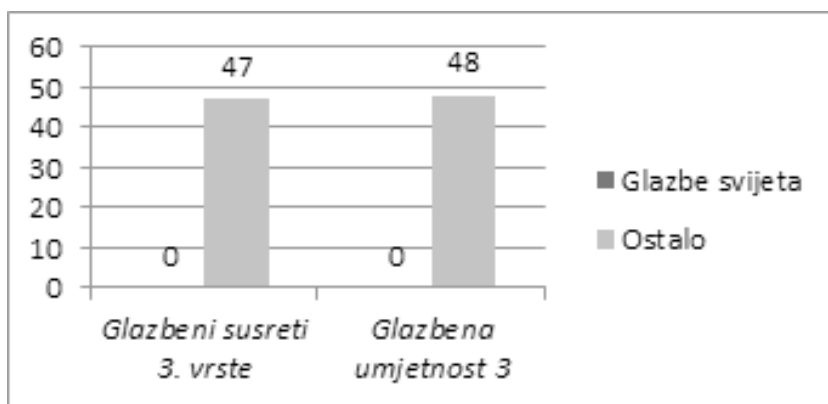
Četiri prateća CD-a udžbenika *Glazbeni kontakti 2* sadrže samo jedan primjer glazbe različitih kultura, *Joshua Fit De Battle Of Jericho* (Amerika), što je 1,28% od ukupno 78 primjera.

Odnos zastupljenosti glazba svijeta između svih triju izdanja može se vidjeti u Grafikonu 7. Sveukupno, samo je jedan primjer različitih glazba svijeta na CD-ima za drugi razred gimnazije, a nalazi se u izdanju *Glazbeni kontakti 2*. S obzirom na zastupljenost koja je bila na CD-ima za prvi razred (naročito *Glazbeni susreti 1. vrste*), bilo je za očekivati da se barem zadrži podjednak odnos. No, dogodilo se upravo suprotno. Dijakronijski model nastave glazbe, prema kojemu nastavu izvodi velika većina nastavnika, predviđa u drugom razredu upoznavanje glazbenih vrsta i oblika renesanse i baroka. Mišljenja smo da ipak tijekom školske godine ima dovoljno vremena da se i pored renesansne i barokne glazbe upoznaju i brojne druge glazbe svijeta koje se nisu upoznale u prvom razredu.

Grafikon 7. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za drugi razred gimnazije

U CD-izdanjima za treći razred gimnazije situacija je, s obzirom na zastupljenost različitih glazba svijeta, poražavajuća. Naime, glazbe svijeta uopće nisu zastupljene na trima CD-ima *Glazbeni susreti 3. vrste* koji ukupno sadrže 47 skladba, a isto tako i u izdanju *Glazbena umjetnost 3* (tri CD-a) s ukupno 48 primjera (Grafikon 8.). U trećem razredu predviđeno je upoznavanje 19. stoljeća koje je donijelo procvat europske glazbe. Mišljenja smo da to ipak nije razlog da se osim zapadnoeuropske umjetničke glazbe ne upoznaju i glazbeni izričaji različitih kultura.

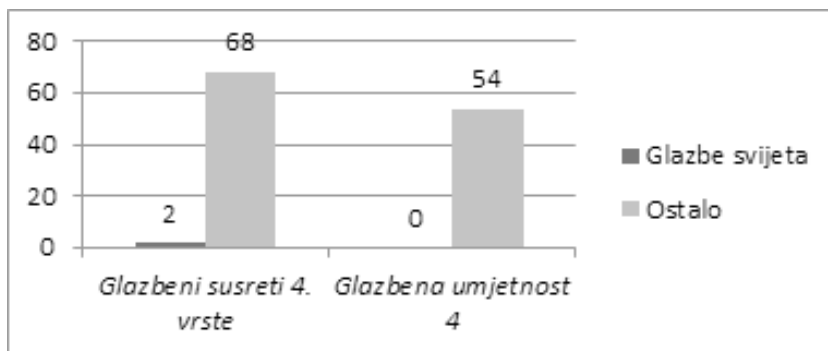
Grafikon 8. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za treći razred gimnazije

I, naposljetku, slijedi prikaz zastupljenosti različitih glazba svijeta na nosačima zvuka za četvrti razred gimnazije.

Različite glazbe svijeta zastupljene su na trima CD-ima *Glazbeni susreti 4. vrste* sa svega dva primjera: *Joshua Fit De Battle Of Jericho* (Amerika) i *Nobody Knows* (Amerika), što čini 2,86% od ukupno 70 skladba.

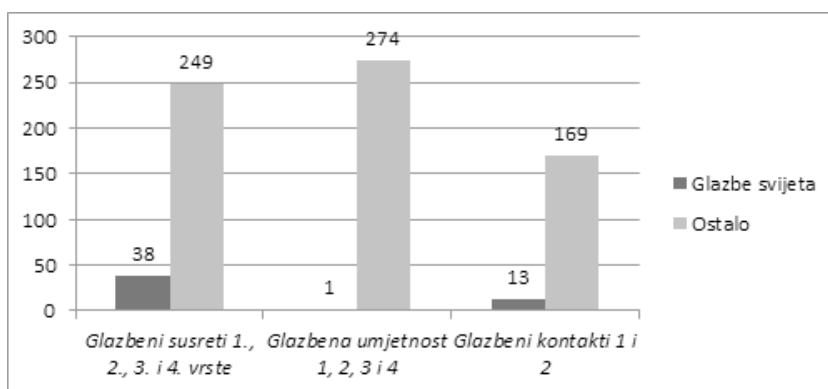
U izdanju *Glazbena umjetnost 4* (tri CD-a) od ukupno 54 skladbe nema nijednog primjera glazba svijeta.

Odnos zastupljenosti glazba svijeta u dvama izdanjima može se vidjeti u Grafikonu 9. Dakle, u izdanjima za četvrti razred gimnazije nalaze se samo dva primjera različitih glazba svijeta (*Glazbeni susreti 4. vrste*).

Grafikon 9. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za četvrti razred gimnazije

U Grafikonu 10. dajemo zbirni pregled zastupljenosti glazba svijeta od prvog do četvrtog razreda gimnazije s obzirom na pojedino CD-izdanje. Nažalost, u izdanju *Glazbena umjetnost* od 275 primjera samo jedan pripada glazbama svijeta, u *Glazbenim kontaktima* 13 od ukupno 181, što čini 7,18% i u *Glazbenim susretima* 38 skladba od ukupno 287 (13,24%).

Grafikon 10. Glazbe svijeta na pratećim CD-ima za gimnaziju

Kao što je razvidno iz Grafikona 10, različite glazbe svijeta nedovoljno su zastupljene na CD-ima za gimnazijsku nastavu glazbe. Zadovoljavajuća zastupljenost

prisutna je samo u izdanju *Glazbeni susreti prve vrste*. Interkulturalni odgoj u nastavi Glazbene umjetnosti teško je ostvariv uz ova, podsjetimo, službeno odobrena udžbenička izdanja jer u gimnaziji nije na snazi model nastave glazbe poput otvorenog modela u osnovnoj školi..

ZAKLJUČAK

Smatramo da je ovako mala zastupljenost različitih glazba svijeta i osjetna prevlast skladba zapadnoumjetničke glazbe velika prepreka interkulturalnom odgoju u nastavi glazbe općeobrazovnih škola. Naime, brojni nastavnici koriste se u nastavi najvećim dijelom (a neki i isključivo) pripadajućim CD-ima. Većini nastavnika danas je dostupan neograničen broj glazbenih primjera, ali se mnogi ustručavaju poučavanja različitih glazba svijeta zbog straha da se predviđeni nastavni sadržaji neće uspjeti svladati u okviru postojeće satnice predmeta ili zbog nesigurnosti u svoju interkulturalnu kompetenciju, a samim time i uspješnost u poučavanju različitih glazba svijeta. Interkulturalni odgoj u nastavi glazbe 21. stoljeća nužna je potreba suvremenih društava. Upoznavanjem glazbenih izričaja sa svih kontinenata, ali i upoznavanjem kultura u cjelini, nastava glazbe postat će zanimljivijom učenicima, primjerenijom vremenu u kojem živimo i, u konačnici, interkulturalno će odgajati. Promjena koncepcije udžbenika, a samim time i CD-a, tomu bi zasigurno doprinijela. Mišljenja smo da bi otprilike četvrtina glazbenih primjera tijekom svake školske godine bila dovoljna da se, u osnovnim crtama, učenici upoznaju s glazbom brojnih kultura. Jedan je od mogućih modela takve nastave da se u svakom razredu (od petog do osmog osnovne, a kasnije od prvog do četvrtog gimnazije) upozna glazba i kultura jednog kontinenta. Predlažemo da se započne s onim što je učenicima vjerojatno najbliže, a to je glazba svih dijelova Europe. U sljedećem razredu to bi mogla biti glazba npr. Amerike (Južne, Srednje i Sjeverne). Nakon toga mogla bi uslijediti glazba Afrike, a u posljednjem razredu glazba Azije i Australije. Naravno da redosljed ovisi o afinitetima učenika i nastavnika ili o raspoloživim materijalima i primjerima. Tako bi se učenici pobliže upoznali s glazbama različitih kultura i kulturama u cjelini, razvijajući svoju interkulturalnu kompetenciju. Preduvjet su svakako interkulturalno koncipirani udžbenici i pripadajući CD-i. Stoga je potrebna interkulturalizacija važećih CD-a za nastavu glazbe, odnosno implementacija većeg broja primjera koji pripadaju različitim glazbama svijeta. Naime, rezultati istraživanja provedenog u okviru ovoga rada pokazali su da je zastupljenost primjera različitih glazba svijeta na važećim CD-ima više nego nedovoljna.

LITERATURA

1. Alibhai-Brown, Y. (2004). Beyond Multiculturalism, Canadian Diversity/Diversité Canadienne 3(2), 51–4.
2. Borooh, V.K., Mangan, J. (2009). Multiculturalism Versus Assimilation: Attitudes Towards Immigrants in Western Countries. International Journal of Economic Sciences and Applied Research, 2 (2): 33-50.
3. Dobrota, S. (2012a). Povijesni razvoj interkulturalnog glazbenog obrazovanja. U:

- N. Hrvatić, A. Klapan (ur.). Pedagogija i kultura: teorijsko-metodološka određenja pedagogijske znanosti (str 133-141). Zagreb: Hrvatsko pedagogijsko društvo.
4. Dobrota, S. (2012b). Glazba između pedagogije, kulture i jezika. *Pedagogijska istraživanja*, 9 (1–2): 155-164.
 5. Eckstaedt, A. (2003). Klezmer, Russendisko, Balkangroove - Ansätze einer interkulturellen Musikpädagogik zwischen Ost und West, Vortrag auf der internationalen Tagung der pädagogischen Akademie Slupsk (POL), "Musik und Musikpädagogik zwischen den Kulturen - Okzident und Orient". Ustka. Posjećeno 1. rujna 2015. na <http://www.aaroneckstaedt.de/Aufsatz%20Russendisko.pdf>.
 6. Hollinger, D.A. (2006). *Post-ethnic America: Beyond Multiculturalism*. New York: Basic Books.
 7. Hollins, E. R. (2008). *Culture in school learning: revealing the deep meaning*. New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
 8. Jupp, J. (2007). *From White Australia to Woomera: The Story of Australian Immigration*. Cambridge: Cambridge University Press.
 9. King, D. (2004). *The Liberty of Strangers: Making the American Nation*. Oxford: Oxford University Press.
 10. Kymlicka, W. (2012). *Multiculturalism: Success, Failure, and the Future*. Migration Policy Institute. Posjećeno 19. srpnja 2015. na http://www.upf.edu/dcpis/_pdf/2011-2012/forum/kymlicka.pdf.
 11. Legette, R.M. (2003). Multicultural Music Education Attitudes, Values, and Practices of Public School Music Teachers. *Journal of Music Teacher Education*, 13 (1): 51-59.
 12. Mesić, M. (2006). *Multikulturalizam*. Zagreb: Školska knjiga.
 13. Ott, T. (2011). Verstrickt in selbst gesponnene Bedeutungsgewebe Überlegungen zum „Interkulturellen“ in der Musikpädagogik. *AFS-Magazin, Musikpädagogik*, 32: 4-9.
 14. Previšić, V. (1987). Interkulturalizam u odgoju evropskih migranata. *Napredak*, 42 (3): 304-313.
 15. Rojko, P. (2011). Plaidoyer za izravno učenje glazbe. *Tonovi*, 58 (2): 32-41.
 16. Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti. Glazbena nastava u općeobrazovnoj školi. (Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje – elektroničko)*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Pedagoški fakultet Osijek.
 17. Šulentić Begić, J., Rado, M. (2013). Udžbenik glazbene kulture u prvim trima razredima osnovne škole. *Tonovi*, 62: 18-26.
 18. Teo, T., Hargreaves, D.J., Lee, J. (2008). Musical Preference, Identification, and Familiarity: A Multicultural Comparison of Secondary Students From Singapore and the United Kingdom. *Journal of Research in Music Education*, 56 (1): 18-32.